

DENISE LEVERTOV

POTOK IN SAFIR

Marta Jakopič Kunaver, Angel s trobento

Pesnica Denise Levertov (1923-1997) je bila ena izmed najpomembnejših angloameriških pesnic in humanistk 20. stoletja. Kot hči valižanske Angležinje in ruskega hasidskega Juda, ki se je že v mladosti spreobrnil v krščanstvo in postal anglikanski duhovnik, je črpala iz bogatega in raznolikega družinskega izročila. Odraščala je v Veliki Britaniji, po poroki z Američanom pa se je preselila v ZDA. Njene pesmi zaobjemajo široko paleto različnih stilov in tem, ki jih navdihujejo podobe iz narave, ljubezen, politični upor in njena vera v Boga. Za svoje delo je prejela številne nagrade in postala članica Ameriške akademije umetnosti in znanosti.

Kljub močnim duhovnim koreninam se je imela Denise Levertov velik del svojega življenja za brezverko, a duhovna tematika jo je nenehno vznemirjala. Bila je velika iskalka Resnice, kar se docela odraža v njeni poeziji. V predgovoru k pesniški zbirki *Potok in safir* (*The Stream and the Sapphire*, 1997), ki prinaša avtoričin lastni izbor duhovnih pesmi iz njenega obsežnega opusa in je izšla le nekaj mesecev pred njeno smrtjo, je pesnica sama zapisala, da njene pesmi odsevajo njeno postopno prehajanje iz agnosticizma v krščansko vero. Leta 1984 se je Denise Levertov spreobrnila v krščanstvo, leta 1989 pa je sprejela rimsko-katoliško vero.

Na tem mestu objavljamo izbor štirinajstih pesmi iz že omenjene pesniške zbirke *Potok in safir*¹, simbolično za štirinajst postaj križevega pota. Izbor je bil v tem zaporedju narejen za *Pasijonski večer 2017* v Stari Loki in v ospredje postavlja pot na Kalvarijo slehernega izmed nas: to je pot iskanja, pot zaupanja, pot trpljenja in pot prepuščanja vse do zadnjega križa Kalvarije, ko končno dozorimo v semena, pravnja za setev, iz katerih bo lahko pognal obilen sad.

Neža Karlin

POT NA KALVARIJO

Kjer se kamnate stopnice
opotečejo in nehajo,
pobočje pa se dvigne
še bolj strmo,
štrleče korenine borov
se prepletejo
čez pot, da gre naprej
cikcakasto stopnišče.
Nekoč so ne-ljudje –
rastline, živali –
s takšnimi dejanji
posegali v naša življenja,
tako so vsaj verjeli naši dedje,
ki so v življenjih videli
popotovanja duše.
Opazimo,
da jih zdaj le malo pride sèm –
saj ni nič takega,
še posebej staro ne,
naivna pobožnost,
prostodušna, ozka. A vendar,
ta lestev iz korenin
pelje naprej, prigovarja
nogam, naj postanejo romarjeve noge,
naj se povzpnejo
(utišane nad plastmi
padlih iglic,
a korak za korakom
obvarovane pred zdrsom)
vse do zadnjega
križa kalvarije.

¹ Denise Levertov: *Potok in safir*, prevod Miljana Cunta in Nada Grošelj, KUD Logos, Ljubljana 2015.

ČLOVEK

Človek – hodi

v dvomu od otroštva dalje: hodi

po polici spolzkega kamna v gozdovih sveta,
pod vlažno steljo listja – bogat ali potrht: na eni
strani poti ekstaza, na drugi
topa bolelost. Hodi

po imperijskih mestih uma, s strehami prekritih uličicah,
po prometnicah, širokih bulvarjih,
ki v čvrstem objemnem šestilu oklepajo večerno trobentico neba.

Vselej ta um

hodi, dela, občasno postoji, da poklekne
v strahospoštovanju pred lepoto, včasih poskoči, poln zanosa
radosti, a nikdar ne zmore preskočiti
zidu, zidu
iz opeke, ki se zdrobi in ga zamenjajo,
iz kovanega železa,
iz kamna,
zidu, ki govori v monotonem ritmu:

Otroci in živali,

ki se ne morejo naučiti

ničesar iz trpljenja,
trpijo, živijo v mukah, umro
v nerazumevanju.

Ta človek vsak večer navzlic temú
priklicuje – z izdihom, ki upihne plamen
ali z dlanjo, ki ugasne

lučko – temò

in tiho izreče,

kakor gnani od želje, da bi staknil dlani
in pil iz reke,

besede: »Hvala.

Hvala za ta dan, dan mojega življenja.«

In se zamisli.

Potegne k sebi odeje, se zazre
v prazno, vselej v dvomu.

In v nenavadno veselje mu je,
da je spet obnovil, kot otrok,
veselje do tega, kar je spodobno.
In zdrsne v sen, navzdol po strugi
žuborečih tokov dvoma in hvale,
temačnega zidu, ki bo jutri
vrgel svojo domačo, hladno, premočrtno senco
na bleščavo dneva.

O BIVANJU

Vem, ta sreča
je začasna:

strašecha prisotnost –
veliko trpljenje, velik strah –

umaknejo se zgolj
na obrobje predstave:

a neizbežno je to lesketanje
vetra v modrih listih:

ta poplava spokoja,
ki širi jezero neba:

ta želja, da zaplešeš,
ta želja, da poklekneš:
ta skrivnost:

OLTARJI

1

Zopet pred tvojim oltarjem, tihi Gospod.
In tukaj zvok deročih voda,
gruljenje goloba.

Ni vsak tempelj kraj
tvojega počitka.
A tukaj, danes,
čez *continuo* reke,
pod golobovim samospvom
tvoja gostoljubna tišina.

2

Zopet pred tvojim oltarjem, tihi Gospod.

Tvojo prisotnost dajejo občutiti
neizsledljiva posredovanja,
kakor tiste legendarne košare, polne
kruha in vina, najdene
pred vratih nekoga na robu obupa,
ki se je vrnil domov praznih rok,
potem ko je ves dan iskal delo.

ZAČETEK MODROSTI

Pregovori 9–10

Tako daleč si me pripeljal.

*

Toliko vem. Imena, glagoli, podobe. Moj um
prekipeva, predal, ki se ne more zapreti.

*

Nepoškodovana med mučenimi. Nevedni pergament,
nepopisan, le nekaj rahlih potez, kjer je pisar
preizkušal pisalo.

*

Tako majhna sem, delček prahu,
ki se giblje po ogromnem svetu. Svet,
delček prahu v veselju.

*

Ali ti pridržuješ
vesolje? Ti se držiš
moje majhnosti. Kako se je oklepaš,
kako, da ne
zdrsne?

*

Tako malo vem.

*

Tako daleč si me pripeljal.

PRVINSKO ČUDENJE

Dnevi minevajo, ko pozabim na skrivnost.
Problemi nerešljivi in problemi, ki ponujajo
kar sami svoje neopažene rešitve,
se prerivajo za mojo pozornost, nagnetajo se v predprostor
skupaj z obilico raztresenosti, mojih dvorjanov, ki nosijo
svoja pisana oblačila; čepico in pasove.

In nato

tiha skrivnost vnovič
navzoča pred menoj, trušč množice
pojenja: skrivnost,
da nekaj je, sploh kaj,
kaj šele kozmos, radost, spomin, vse
namesto praznine: in da, o Gospod,
Stvarnik, Blagoslovljeni, Ti še vedno
uro za uro vse to ohranjaš.

MIGETAVI UM

Gospod, ne ti,
jaz sem odsotna.
Sprva
je bila vera radost, ki sem jo skrivala,
sama sem se prikradla
v svete kraje:
hiter pogled in stran – in nazaj,
v krogu.
Dolgo je tegà, kar sem izrekla tvoje ime,
a zdaj
se izmikam tvoji prisotnosti.
Ustavim se,
da bi preišljevala o tvoji prisotnosti.
Ustavim se,
da bi preišljevala o tebi, in moj um
hipoma
švigne stran kot pisanec,
švigne
v sence, v lesket, ki se zažira
nenehno v
reke žuborenje in potovanje.
Niti za sekundo
moj jaz ni pri miru, pač pa tava
vsepovsod,
kamor se obrne. Ti ne,
jaz sem odsotna.
Ti si potok, riba, luč,
utripajoča senca,
ti, nespremenljiva prisotnost, v tebi vse
se giba in spreminja.
Kako naj osredotočim svojo migetavost, uzrem
v vodnjaku srca
safir, ki, vem, je tam?

IZPOVED

*Za Carolyn Kizer in Johna Woodbridgea,
v spomin na praznovanje
rojstnega dne Georgea Herberta, 1983*

Kot si upajo plavalci
ležati z obrazom proti nebu
in jih nosi voda,
kot jastrebi počivajo v zraku
in zrak jih pridrži,
tako bi rada jaz dosegla
prosti pad in odlebdela
v naročje Stvarnika Duha,
vedoč, da sama nikdar ne prislužim
te vseprisotne milosti.

FRAGMENTI PSALMOV (Šnitkejev godalni trio)

To oklepanje Boga,
ki Zanj nič ne
naredimo.

Zvestoba
brez dejanj.

*

Tiranski Bog.
Krutni Bog.
Brezsrčni Bog.

Bog, ki dovoljuje
brezkrajna grozodejstva, ki pravimo jim
Zgodovina.

Gluhi Bog.
Slepi Bog.
Idiotski Bog.

(Grešni kozel bog. Ko končno
zmanjka nam obsodb,
zanikamo Tvoj obstoj.)

*

Ne pozabim
ceste, ki navzdol se spušča,
z raztresenimi smetmi in razmajanimi avti,
sivih obrazov,
ki gledajo navzgor, vso barvo
je vzelo sonce –

potrto, pust somrak
poldneva. In strah
pred slepoto.

Teže se je spomniti
utehe, ko navaden
dan se vrne

prefinjeno, mehko,
brez pompa
trobent.

A vendar
so navzgor se naši obrazi obrnili,
kakor obrazi, zazrti
v nebo, polno angelov
ob rojstvu ali vnebohodu.

*

Gospod, privijem se v Tvojo sivo,
koprenasto visečo mrežo,
ki visi na eni sami
elastični nitki s tankih
vejic, ki bi se mogle, morale
zlomiti, pa se ne.

*

Nič ne naredim, ne dajem Ti
ničesar. A Ti me držiš

minuto za minuto,
da ne padem.

Gospod, Ti poskrbiš.

ŽIVETI V BOŽJI MILOSTI

Zlekniti se pod najvišje,
 najstarejše drevje. Kako se debla daleč
 pnejo, pnejo,
 preden se špice zavetja
 razpro!

Živeti v Božji milosti. Popoln
 stavek, preveč primeren, nima prožnosti.
 Strahospoštovanje, ne uteha. Kamen, komolci
 okamenelega lesa pod blago
 mahovo posteljico.

In strahospoštovanje nenadoma
 preide onkraj sebe. Postane
 oblika utehe.

Postane stalen
 zrak, po katerem jadraš z rokami,
 razprtimi kakor peruti letečih lisic.
 Zaslišati mnogotero tišino
 dreves, deževno
 globino gozdov njihovega prisluškovanja.

Lebdeti, pridržan,
 kot bi slana voda
 te držala,
 čim bi premogel pogum.

*

Živeti v Božji milosti.

Občutiti, kako trepeče vzradoščeni

slap, kako se zaganja
 nepojenjajoč navzdol, navzdol
 do stisnjenih pesti skal.

Hitrost padca,
 ura za letom za stoletjem,
 o ali ah

neprekinjena, glas
 mnogobarven.

Vdihniti
 pršenje. Njegov dim.

Oboki
 jeklenobeke pene, drsenje
 neujemljivega žada komaj zaznavno. Tolikšna strast –
 radost ali bes?

Takšna, ne krotka ne blaga,
 Božja ljubezen do sveta. Mogočna
 poplava milosti,
 ki zagrne odpor.

O SKRIVNOSTI UTELEŠENJA

Prav ko se za hip soočimo
 z najhujšim, kar zmore naša vrsta, in se zdrznemo, ko spoznamo
 madež v nas samih, strahospoštovanje
 predre lupino uma in vstopi v srce:
 ne cvetu ne delfinu,
 nobeni nedolžni stvaritvi,
 le temu stvoru, domišljavo gotovemu,
 da je le on in drug nihče bogopodoben, Bog
 (iz sočutja do naše grde
 nemoči, da se razvijemo) zaupa,
 kot gostom, kot bratu,
 Besedo.

SALVATOR MUNDI: VIA CRUCIS

Mogoče je bil na pogled res tak,
 kot si Ga zamišlja Rembrandt
 v drobnih glavah, ki se zde portreti
 nečesa večjega kot zgolj modela.
 Obraz teman, še mlad, visoko inteligenčen,
 pogled – zrcalo duše: vse razume, ne obsoja.
Tisti obraz bi v zadnjih hipih stisnil
 zobe v grimaso, kot je ni na mojstrovinah križanj.
 Za breme, da je človek (zdaj to vem), je moral
 okusiti celo ponižujoči strah,
 ledeni pot, ko bi najraje spustil vse iz rok
 kot vsak umrljiv junak, kadar mu zmanjka tal,
 kot vsak, ki stopi za korak predaleč
 in spet bi sebe rad nazaj.
 Niti največji mojster ne naslika,
 kako je na polnočnem vrtu,
 še več, omahujoč pod težo križa vkreber,
 vztrajal kljub povsem človeški želji,
 preprosto preminiti in ne biti.
 Ne telesne muke,
 ne gnusna izdajstva od rok ljudi,
 ne verolomna šibkost bližnjih in gotovo ne
 pričakovanje smrti (ne v tej agoniji)
 niso bili najtežje breme utelesitve,
 temveč slabostna želja, da bi se izneveril,
 da bi opustil tisto, kar je On, sam Bog,
 obljubil in zaradi česar se je spustil
 v meso in čas, da bi obljubo spolnil.
 Da bi bila sublimna privolitev absolutna,
 je morala privreti iz globin, kjer je namen
 za nekaj smrtnih hipov obvisel v praznini.

IKONA: SPUST V PREDPEKEL

Navzdol skoz grobni notranji obok
 se je pretisnil v predpekkel,
 da jih bo zbral, omotične, iz sna brez sanj:
 umrle blagih src, preroke,
 nedolžne svojih lastnih let in vse
 neštete druge, brez zavesti čakajoče
 v praznoti brez meja, ki jo zdaj On
 končuje; sklonjen jih za roke cuka
 in vlačí iz sarkofagov,
 oslepljene, malone nevoljne. Dizmi,
 sosedu v smrti, se še lepi v sragah
 golgotski prah na posušeni znoj telesa,
 ki ga nihče ni umil niti mazilil; tukaj je,
 ker v limbu ne poznajo zaporedja;
 obljuba, izrečena s križa h križu
 opoldne, seže čez zaton in zoro.
 Vse bo povedel urno
 na cesto v raj: zdaj so na varnem.
 Ko to opravi, pa se mora vneti boj,
 da ni človeka, ki bi ga naslikal:
 življenje, smrt, sestop, da bi pravične
 rešil iz sence, so bili manj mučni
 od tega, da se spet prebije
 skoz prst in kamen verolomnega sveta
 nazaj v hlad groba in dušeči prt,
 vlažen od solz; da se odtrga od *njih*
 nazaj v utrip in dih, da znova ubere pot
 po svetu, znova vkleščen v dni in tedne,
 ves v zevajočih ranah svojih muk, medtem ko Duh
 preplavlja vsako celico mesa,
 tako da bi, ko bi umrljivi vid prizor
 prenesel in dojel, spoznali, da je zdaj Njegovo
 smrtno meso ožarjeno od znotraj
 in hrepeni po domu. Najprej pa se mora
 vrniti z Božjim potrpljenjem, vnovič
 spoznati lakoto in podariti skromnim
 prijateljem veselje,
 da Mu ponudijo jedi – kos ribe in medeni sat.

Postni čas 1988

K PRILIKAM O GORČIČNEM ZRNU
 (Matej 17,20; Marko 4,30–32; Luka 15,18–19)

Le kdo je že videl gorčično rastlino,
 obcestni plevel ali gojeni pridelek
 zrasti visoko kakor grm, kaj šele drevo, za celo drevo
 sence in gnezd in petja?
 Morje rumene,
 niti ene same ptice zraka na spregled.

Ne, On, ki ve,
 da zahodni veter nosi
 dež, južni veter
 grom, ki je hodil po poljskih poteh,
 šel z roko skoz pšenična stebela in paberkoval
 tista mlada mlečna semena, pravšnja,
 da počijo na jeziku,

je govoril o čudežu, zrnu
 v nas, tako drobnem,
 da se nam zdi ničvredno, gorčično zrno, prah,
 nič.

Plehki rodovi zgrešijo
 metaforo, ne gledajo polj in dreves,
 ne opazijo paradoksa. Gore
 ostanejo nepremaknjene.

Vera je redka, je nemara pravil,
 izjemna, enkratna –
 neznatno zrno razdeljeno
 kakor kruh in ribe,

kakor da iz gorčičnega zrna
 je zraslo mogočno senčnato drevo. Tisto redko,
 tisto nenavadno: kraljestvo

drevo. Duša
 ptica. Mogočni zbor ptic
 tam doma, peruti med rumenimi cvetovi.
 Čakajoče
 kraljestvo vere, zrno,
 čakajoč na setev.